

Informatie voor de raad

Onderwerp	-	Intern controle plan 2022-2023
Portefeuillehouder	-	R.W.J. van Leeuwen (wethouder)
Eenheid	-	Concerncontrol
Contactpersoon	-	P. Everloo-Damman
Contactgegevens	-	p.everloo@dalfsen.nl
Openbaarheid	-	Openbaar

Behandeld in collegevergadering van
Behandeling in raadsvergadering van

13 september 2022
26 september 2022

Kernboodschap:

Het college van B&W stelt u voor om de commissie P&C te informeren van het Intern controleplan 2022-2023.

Toelichting:

Op basis van de Gemeentewet artikel 212/213 en de financiële verordening art 19 is het College van B&W verantwoordelijk voor de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening en voor het daaraan ten grondslag liggende financiële beheer. Het college dient zodanige maatregelen te treffen dat de rechtmatigheid van de algehele uitvoering gewaarborgd is. In het intern controleplan geeft het college aan op welke wijze hier invulling aan wordt gegeven. Dit plan biedt tevens de basis om jaarlijks vast te stellen welke processen onderdeel van de verbijzonderde interne controle zijn en wat de diepgang van deze werkzaamheden is.

Communicatie:

Het intern controleplan is afgestemd met de accountant in het kader van de jaarrekening controle.

Vervolg:

In het kader van de jaarrekeningcontrole wordt de gemeenteraad via de accountant op de hoogte gebracht van de uitkomsten van de uitgevoerde rechtmatigheidscontroles.

Bijlagen:

Intern controleplan 2022-2023 versie 1.0 def.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Dalfsen,

de burgemeester
drs. E. van Lente

de gemeentesecretaris
H.J. van der Woude

2022-2023

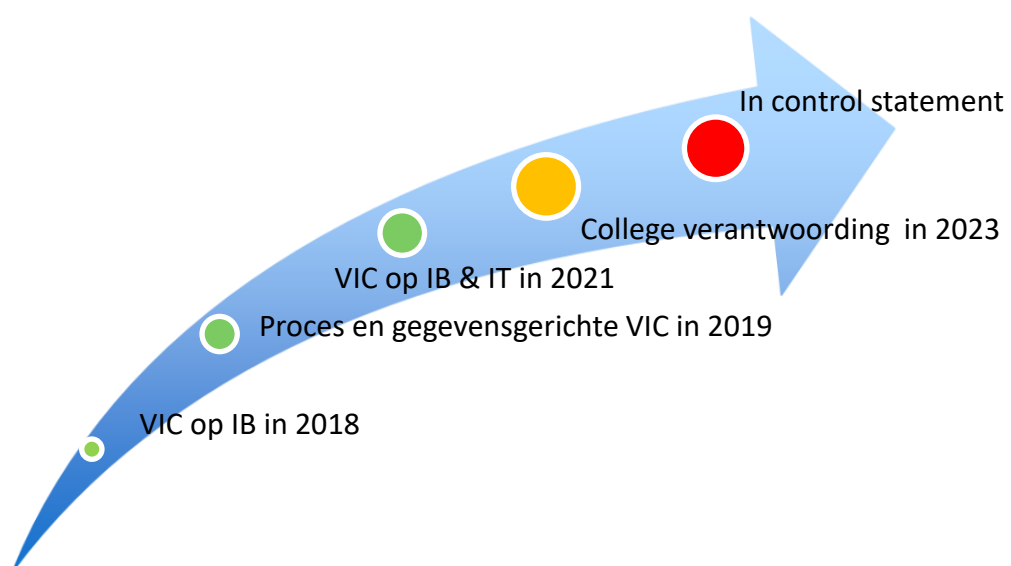
Intern controleplan

“Doorontwikkeling van de interne controle functie”

Concerncontrol
6 september 2022
versie 1.0 def.

***Verbijzonderde interne controle
waar staan we en waar willen we naar toe***

- gerealiseerd
- gestart maar nog niet afgerond
- in ontwikkeling

Datum	versie	status	wijzigingen
7 juli 2022 14 juli 2022	0.1	1 ^e conceptversie	<p>Jaartallen aangepast. Versie beheer toegevoegd. In plaatje ontwikkeling: ambitie doorgroeien naar ICS. Kopje ICS tussen gevoegd zie 2.4</p> <p>Proces Verbonden partijen toegevoegd. Specifieke speerpunten geactualiseerd.</p> <p>DT / MT vervangen voor management. Schema's geactualiseerd; prints en bedragen geactualiseerd. Enkele bijlagen verwijderd en diverse teksten aangepast in rood</p>
21 juli 2022	0.2	2 ^e conceptversie	<p>Tekstueel en inhoudelijk afgestemd met Concerncontroller. Bedragen in bijlage 7.2 aangepast aan IV3 primaire begroting 2022.</p> <p>Risico klasse Subsidies verlaagd en aantal selecties aangepast, Jaarplanning aangepast.</p> <p>Tekstueel aangepast Hoofdstuk 2.2 inhoud Managementletter (ML). Versie 0.2 ter beoordeling verstuurd aan reviewer, BDO en wethouder.</p>
23 augustus	0.3	3 ^e conceptversie	Bijlage 7.2 aangepast aan opmerkingen incl. Kadernota 2023. Jaarplanning s.v.z geactualiseerd.
5 september	1.0	Definitieve versie	Versie def. op route naar BW zonder MT.

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE.....	3
1 AANLEIDING EN DOEL.....	4
1.1 AANLEIDING	4
1.2 ONTWIKKELINGEN.....	4
1.3 DOELSTELLING VAN HET INTERN CONTROLEPLAN	4
2 DOORONTWIKKELING VIC.....	5
2.1 AMBITIE PROCESGERICHTE VIC.....	5
2.2 DOORONTWIKKELING ADMINISTRatieve ORGANISATIE EN INTERNE BEHEERSING (AO/IB)	5
2.3 RECHTMATIGHEIDSVANTWOORDING DOOR COLLEGE.....	6
2.4 SPECIFIEKE SPEERPUNTEN VOOR 2022-2023.....	7
3 KADER EN ROLLEN.....	8
3.1 WETTELIJK KADER	8
3.2 SAMENHANG INTERNE EN EXTERNE CONTROLE	8
3.3 ROLLEN EN VERANTWOORDING.....	9
4 AANPAK VIC.....	10
4.1 RISICOANALYSE	10
4.2 MATERIËLE PROCESSEN	10
4.3 JAARPLANNING EN INHOUD AUDITS	10
4.4 AANPAK EN UITVOERING WERKPROGRAMMA'S	10
4.5 REVIEW	11
4.6 AUDITTRAIL	12
4.7 M&O ASPECTEN	12
4.8 ICT EN AVG.....	12
5 RAPPORTAGE.....	13
5.1 RAPPORTAGE MOMENTEN	13
5.2 INHOUD RAPPORTAGES	13
6 JAARPLANNING.....	14
7 BIJLAGEN.....	15
BIJLAGE 7.1 PROCESSEIGENAREN EN LIJNVERANTWOORDELIJKHEID	15
BIJLAGE 7.2 DE AUDIT PLANNING.....	16
BIJLAGE 7.3 DE JAARCYCLUS VERANTWOORDING	19

1 AANLEIDING EN DOEL

1.1 Aanleiding

Op basis van de Gemeentewet artikel 212/213 en de financiële verordening art 19 is het College van B&W verantwoordelijk voor de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening en voor het daaraan ten grondslag liggende financieel beheer. Het college dient zodanige maatregelen te treffen dat de rechtmatigheid van de algehele uitvoering gewaarborgd is. In het controleplan geven wij aan op welke wijze het college hier invulling aan kan geven. Dit plan biedt tevens de basis om jaarlijks vast te stellen welke processen onderdeel van de verbijzonderde interne controle zijn en wat de diepgang van deze werkzaamheden is.

1.2 Ontwikkelingen

Een aantal ontwikkelingen binnen en buiten de gemeente vragen om een nieuwe benadering voor het vaststellen van het “in control” zijn van onze gemeente:

- De AFM stelt flink hogere eisen aan de werkzaamheden van de accountant. Ook bij gemeentes heeft dit een forse (financiële) impact. Deze eisen vertalen zich ook door naar de eisen die aan de interne beheersing worden gesteld binnen de gemeente.
- Vanuit beheersingsoptiek een complexere en veranderende omgeving door ontwikkelingen in de afgelopen jaren als de decentralisaties, digitalisering, privacywetgeving, toename van samenwerkingsverbanden, maar ook de nog in te voeren Omgevingswet. Dit geldt niet alleen voor de verschillende financiële aspecten maar zeker ook voor de uitvoerende processen in het sociaal domein en handhaving.
- Steeds meer auditverplichtingen op verschillende terreinen binnen de gemeente. Bijvoorbeeld op het gebied van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), ENSIA en Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Daarnaast wordt verwacht dat gemeentes meer in control zijn inzake fiscaliteit en op het gebied van fraude en integriteit.
- Met ingang van boekjaar 2023 komt er een wetswijziging¹ die het college verplicht tot een rechtmatigheidsverantwoording. De accountant controleert de getrouwheid van deze verklaring bij de jaarrekening.

1.3 Doelstelling van het intern controleplan

Interne controle is voor de gemeente een belangrijk instrument om te borgen dat wij in control zijn. De doelstelling van dit intern controleplan is om op gestructureerde wijze aan te geven welke stappen wij nemen om vast te stellen dat de organisatie “in control” is. Het begrip “in Control” binnen de gemeente Dalfsen is nader uitgewerkt in de visie op control van de gemeente Dalfsen en bijbehorende control statuut.

Dit intern controleplan heeft primair als doel om de (financiële) rechtmatigheid en getrouwheid vast te stellen van de financieel significante processen. De interne controle wordt verbijzonderd uitgevoerd en heeft als doel tekortkomingen in de procesbeheersing en de uitvoering op tijd op te sporen. Zo kan er tijdig actie worden ondernomen om correcties door te voeren. Tijdig betekend dat herstelacties zijn uitgevoerd voordat de jaarrekening is vastgesteld. De uitkomsten van de controlewerkzaamheden zijn een belangrijke bron voor de accountant en daarom stemmen we dit controleplan af met de accountant.

¹ De wetswijziging ligt bij de 1^e kamer ter behandeling.

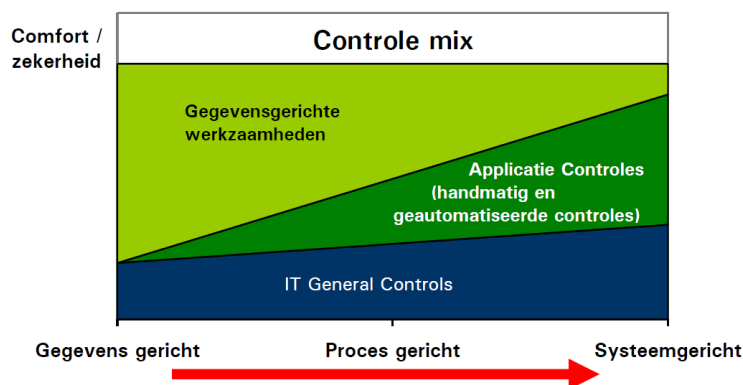
2 DOORONTWIKKELING VIC

2.1 Ambitie procesgerichte VIC

In het IC-plan 2020-2021 is een keuze gemaakt om door te groeien van een gegevensgerichte controleaanpak naar een organisatiegerichte controleaanpak. Verder zijn in dit IC plan de onderdelen benoemd die het mogelijk moeten maken om over boekjaar 2023 een rechtmatigheidsverantwoording te kunnen opstellen. Het doorgroeien naar een ICS (In Control Statement) is op termijn een ambitie die nog verder uitgewerkt dient te worden, zie hiervoor stap 5 in onderdeel 2.4.

De meerwaarde van de VIC voor de organisatie kan verder worden vergroot door de controle meer proces- en systeemgericht in te steken. Onderstaand wordt het onderscheid toegelicht.

- Gegevensgerichte controle: met een gegevensgerichte controle worden de resultaten en producten van een proces getoetst en niet zozeer de totstandkoming (het procesverloop). Bij gegevensgerichte controle wordt dus niet gesteund op interne controle maatregelen.
- Procesgerichte controle: de nadruk ligt op het proces van totstandkoming van de cijfers. De opzet, bestaan en werking van de beheersingsmaatregelen in de processen worden getoetst.
- Systeemgerichte controle: er wordt gebruik gemaakt van geautomatiseerde systemen. Door technologische ontwikkelingen wordt het mogelijk gemaakt om data uit systemen te halen. Met tools kunnen rapporten worden gegenereerd welke inzicht verschaffen in trends en uitzonderingen in het cijfermateriaal (data analyse).

Een belangrijke voorwaarde voor het uitvoeren van proces gerichte controle is dat de administratieve organisatie inclusief getroffen beheersmaatregelen, is beschreven en geformaliseerd. Indien dit niet het geval is, blijft het nodig dat de VIC aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden verricht.

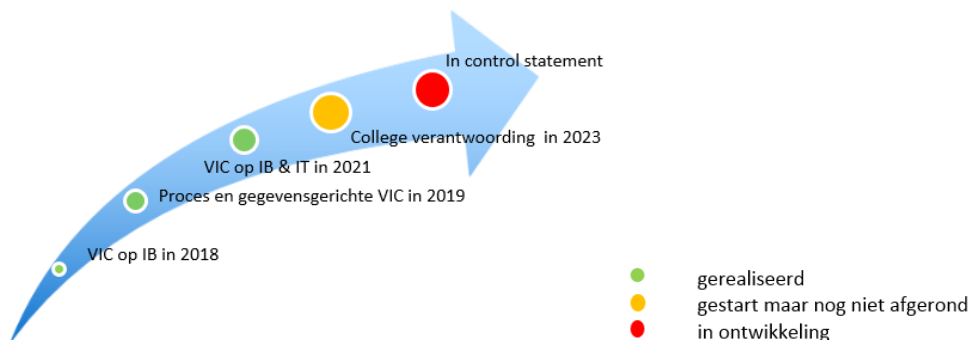
2.2 Doorontwikkeling administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB)

Door team Concerncontrol is in 2018 een notitie opgesteld 'Op weg naar een optimale en adequate Administratieve Organisatie'. In deze notitie is omschreven waaraan de administratieve organisatie en interne beheersing aan dient te voldoen en tevens is een plan van aanpak opgesteld om stapsgewijs toe te werken naar een optimale en adequate Administratieve Organisatie en Interne beheersing.

Door team Concerncontrol zijn de financieel significante, bedrijf kritische /kritieke en strategische processen in beeld gebracht. Tevens is op basis van een risico-inschatting en de verbeterpotentie door MT een prioritering aangebracht ten aanzien van deze processen voor wat betreft de op te pakken processen. In 2019 en doorloop naar 2020 lag de focus op de processen in het sociaal domein. De rol van team Concerncontrol hierin is een adviserende, faciliterende en toetsende rol vanuit de te stellen eisen vanuit het oogpunt van AO/IB. De focus voor 2022 en 2023 ligt op het proces Jaarrekening om tot een efficiëntere controle te kunnen komen voor zowel de organisatie als de accountant.

In de managementletter 2021 constateert onze accountant BDO dat de interne beheersing in vergelijking met andere gemeenten goed is maar dit betekent niet dat zij kunnen steunen op de processen. Met name de IT General controles zijn niet altijd voldoende zichtbaar dan wel aantoonbaar. Als gevolg daarvan zijn de controles nog hoofdzakelijk gegevensgericht en achteraf. Dat betekent niet dat we niet 'in control' zijn, maar we kunnen er nog niet volledig op steunen. Idealiter is de norm dat alle (significante) processen in opzet, bestaan en werking (inclusief IT) gedurende het hele jaar goed werken en door de VIC getoetst worden. Dit niveau van interne beheersing vraagt echter wel de nodige inspanningen. Zie ook hoofdstuk 4.8.

Onze ambitie is het door ontwikkelen van de gegevensgerichte controleaanpak naar een proces- en deels systeemgerichte controleaanpak. Deze aanpak is vanaf 2018 in gang gezet en is gestoeld op de volgende drie pijlers, 1. De inrichting van processen (AO) 2. De systemen (IT) en daarnaast 3. De kwaliteit van uitvoering.

2.3 Rechtmatigheidsverantwoording door college

Vanaf boekjaar 2023 zal het college van burgemeester en wethouders zelf een rechtmatigheidsverantwoording afgeven in de jaarstukken. Nu is het nog zo dat de accountant bij de jaarrekening een controleverklaring verstrekt met een oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid. De externe accountants geven in de toekomst dan nog een controleverklaring af met alleen een oordeel inzake de getrouwheid van de jaarrekening, inclusief de rechtmatigheidsverantwoording door het College die in de jaarrekening wordt opgenomen. De gemeenteraad kan vervolgens in gesprek gaan met het College en kan zo zijn controlerende taak beter vervullen.

De commissie BBV heeft een standaardtekst opgesteld voor de rechtmatigheidsverantwoording. Deze tekst zal opgenomen moeten worden binnen de jaarrekening van de gemeente op het moment dat de wetgeving is aangepast. Daarnaast dienen ook aanverwante regelgeving te worden aangepast. Hierbij gaat het o.a. om wijziging van de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO).

Overigens kan naast het opnemen van de verantwoording in de jaarrekening cf. de standaardtekst het college in de bedrijfsvoering paragraaf het 'eigen verhaal' aan de gemeenteraad vertellen over de kwaliteit van de interne beheersing en de leer- en verbeterpunten. Dit kan een goede basis bieden voor het gesprek dat Gemeenteraad en College over het verantwoorden over rechtmatigheid kunnen hebben.

De gemeenteraad bepaalt de grens waarboven het College afwijkingen moet opnemen in de rechtmatigheidsverantwoording, de verantwoordingsgrens. Dit valt binnen de bandbreedte van 0% tot 3% van de totale lasten van de gemeente, inclusief dotaties aan de reserves. Het gesprek over de hoogte van de verantwoordingsgrens zal nog worden gevoerd tussen Gemeenteraad en College. In de achterliggende periode zijn de nodige voorbereidingen voor de implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording getroffen. Dit is in onderstaande tabel inzichtelijk gemaakt:

fase	Onderdeel	planning	status
Stap 1	Quick scan Scan uitvoeren met als doel te beoordelen hoe de huidige verbijzonderde interne controle (hierna: VIC) er nu voor staat. Wat gaat goed en wat kan beter? Beoordelen of we vanuit de huidige VIC al een oordeel kunnen geven. Dit resulteert in een rapport met een 'IST-foto'.	Juni 2019	✓

Stap 2	Visievorming Op basis van de quick scan (waar staan we nu) te bepalen waar we met elkaar naar toe willen. Alleen een rechtmatigheidsverantwoording gericht op de financiële rechtmatigheid of een breder In Control Statement die de gehele bedrijfsvoering raakt?	Najaar 2019	✓
Stap 3	Implementatieplan De uitkomsten van stap 1 en stap 2 vormen de basis om een implementatieplan op te stellen. Met dit implementatieplan zijn stap 1 en stap 2 omgezet in concrete acties.	Dec. 2019	✓
Stap 4	Uitvoering De acties zoals opgenomen in het implementatieplan worden uitgevoerd en opvolging wordt bewaakt. <ol style="list-style-type: none"> 1) Normenkader vertalen in toetsingskader; 2) VIC werkzaamheden optimaliseren inclusief IT; 3) Rol proceseigenaren benoemen; 4) Reviewfunctie uitbreiden; 5) Risicoanalyse borgen; 6) VIC werkzaamheden uitbreiden voor de jaarrekeningcontrole. 	2020-2021	✓

Ten aanzien van stap 2, visievorming, is gekozen voor de minimale variant (focus financiële rechtmatigheid). Vanuit die situatie zal verder worden doorontwikkeld naar mogelijk een breder control statement. Om dit te kunnen bereiken is een volgende stap noodzakelijk.

Stap 5	Ambitie ICS Om te komen van een rechtmatigheidsverantwoording, de minimale variant, naar een breder ICS zijn de volgende randvoorwaarden belangrijk: <ol style="list-style-type: none"> 1. Fiscale processen in control (BCF,WKR,VPB en BTW; 2. Bedrijfsvoering in Control <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Volledige systeemcontroles; 2.2. Bedrijfsprocessen in control; 2.3. Reductie gegevensgerichte controles; 2.4. Audittrail geborgd; 2.5. Interne en externe verantwoording. 3. Maatschappelijke effect sturing (sturing en verantwoordingsinformatie in plaats van procesinformatie. 4. Risico's inzichtelijk en in control. 	2023-e.v.	
--------	--	-----------	--

2.4 Specifieke speerpunten voor 2022-2023

De volgende speerpunten staan op het programma:

- a) We geven uitvoering aan het plan van aanpak 'Doorontwikkeling VIC naar een rechtmatigheidsverantwoording'.
- b) We voeren de aanbevelingen van de accountant uit in zake de misbruik en oneigenlijk aspecten in de jaarlijkse frauderisicoanalyses.
- c) We gaan het jaartraject 2021 met de accountant evalueren en nemen verbetervoorstellen op in onze jaarplanning.
- d) We geven ondersteuning aan het tot stand komen van een openbaar subsidieregister die volledig is en voldoet aan de diverse aanbevelingen vanuit de rekenkamer, IC en accountantscontroles.
- e) We gaan de IC module in Lias updaten en nieuwe dashboards ontwikkelen.
- f) We geven uitvoering aan stap 5 om te kunnen doorgroeien naar een ICS op termijn.

3 KADER EN ROLLEN

3.1 Wettelijk kader

Het wettelijke kader voor de interne controle is weergegeven in het normenkader:

De belangrijkste kaders zijn:

Externe kaders

- BBV (Besluit Begroting en Verantwoording)
- BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden)
- Kadernota rechtmatigheid, commissie BBV

Interne kaders ²

- Financiële verordening 2020
- Controle protocol 2018-2021
- Het jaarlijkse normenkader met toetsingskader

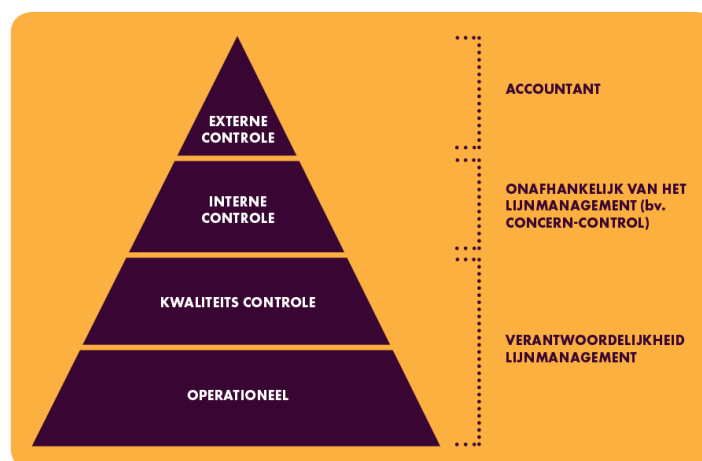
3.2 Samenhang interne en externe controle

Wij stellen ons tot doel om de controle zo efficiënt mogelijk in te richten en een maximale aansluiting te realiseren tussen de uitgevoerde controlewerkzaamheden (VIC) en de werkzaamheden van de accountant. Het intern controle plan wordt afgestemd met de accountant. Een goede afstemming zorgt van beide kanten voor een efficiënt controleproces en bepaalt of we de juiste dingen doen.

Wil de accountant gebruik maken van de VIC met zo min mogelijk eigen werkzaamheden, dan geeft de aangescherpte regelgeving drie kenmerken om tot een volwaardige auditfunctie te komen. Het gaat om de volgende aangescherpte vereisten:

- Objectiviteit: staat de IC-functionaris los van de organisatie en rapporteert deze direct aan de hoogste leiding?
- Deskundigheid: is de functionaris getraind, niet alleen op de inhoud van het proces, maar ook op de ontwikkelingen in controletechniek?
- Het hebben van een 'systematische en gedisciplineerde aanpak' waaronder het toepassen van een systeem van kwaliteitsbeheersing.

Door de vorming van team Concerncontrol is de VIC binnen onze organisatie onafhankelijk gepositioneerd. Er is geïnvesteerd in een opleiding om de interne auditfunctie zo optimaal mogelijk uit te kunnen voeren en afgelopen periode is gewerkt aan het digitaal borgen van een systeem van kwaliteitsbeheersing.

² Deze interne regelgeving moet nog worden aangepast zodra de wetswijziging is ingevoerd.

3.3 Rollen en verantwoording

College van B&W

Op basis van de Gemeentewet artikel 212/213 en de financiële verordening art 18 is het College van B&W verantwoordelijk voor de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening en voor het daaraan ten grondslag liggende financiële beheer. Het college dient zodanige maatregelen te treffen dat de rechtmatigheid van de algehele uitvoering gewaarborgd is. Een van die maatregelen is het opstellen en laten uitvoeren van het intern controleplan. De verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheid lag al bij het college. Alleen met ingang van boekjaar 2023 legt het college hier ook verantwoording over af middels een rechtmatigheidsverantwoording.

Gemeenteraad

De opdrachtverstrekking aan de accountant vindt plaats door de Raad. In het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) is vastgelegd wat deze controle minimaal behelst. De Raad stelt in het controleprotocol de goedkeurings- en rapportagetoleranties vast. De Raad stelt de jaarrekening vast. Indien onrechtmatigheden voortkomen uit eigen regelgeving heeft de Raad de bevoegdheid om bij voldoende uitleg deze onrechtmatige handelingen achteraf goed te keuren.

Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording wordt beoogd de kader stellende en controlerende rol van de gemeenteraad op het vlak van (financiële) rechtmatigheid te versterken. De gemeenteraad zal:

- De verantwoordingsgrens vaststellen;
- Aangeven wat het college in de bedrijfsvoering paragraaf over rechtmatigheid dient op te nemen.

Accountant

De accountant controleert de jaarrekening en verstrekt een verklaring waarin hij een oordeel geeft over het getrouwe beeld en de rechtmatigheid. Dit geldt nog voor boekjaar 2022. Met ingang van boekjaar 2023 stelt de accountant de getrouwheid van de jaarrekening vast, inclusief de rechtmatigheidsverantwoording.

De accountant is verantwoordelijk voor een degelijke en begrijpelijke onderbouwing van zijn oordeel in het verslag van bevindingen. Daarnaast rapporteert de accountant aan de gemeente zijn constatering in een Managementletter en bespreekt deze eenmaal per jaar met de portefeuillehouder en management.

Management (MT)

Het management is verantwoordelijk voor de uitvoering van het Interne Controle plan en stuurt bij indien dit nodig blijkt te zijn. Over de voortgang en bevindingen wordt minimaal 2 maal per jaar gerapporteerd. Het MT stelt de proceseigenaren aan die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de significante financiële processen zoals genoemd in dit Intern controleplan 2022-2023. Voor de uitwerking is een overzicht opgenomen in bijlage 7.1 proceseigenaren en lijnverantwoordelijkheid.

Team Concerncontrol en VIC medewerker

De VIC is ondergebracht bij team Concerncontrol. De huidige formatie is 1.1 fte. De VIC medewerker voert de audits uit op basis van het controleplan en opgestelde werkprogramma's. De interne controle werkzaamheden worden onder verantwoordelijkheid van de Concerncontroller uitgevoerd. Dit betekent dat alle controles verbijzonderd en onafhankelijk worden uitgevoerd als de derde lijn van de interne beheersing.

Proceseigenaren en managers

De managers geven leiding aan en zijn verantwoordelijk voor de deelprocessen die binnen de eenheden plaatsvinden. Sommige processen vinden over alle eenheden plaats, zoals inkopen, subsidies en IT. Proceseigenaren en managers nemen kennis van de bevindingen van de VIC en leggen daarvoor verantwoording af aan het college. Team Concerncontrol monitort twee keer per jaar de opvolging van de aanbevelingen en neemt dit op in de periodieke rapportages.

Extern ingehuurd registeraccountant

De review op VIC werkzaamheden vindt plaats door een register accountant (externe inhuur) om tot een gefundeerd oordeel te komen. Ook is deze accountant betrokken bij de doorontwikkeling van de auditfunctie binnen het team Concerncontrol. Naast de externe inhuur wordt er ook kennis vanuit team Concerncontrol gebruikt voor de review van de verrichte werkzaamheden. Op deze manier wordt er steeds meer kennis en kunde in huis opgebouwd.

4 AANPAK VIC

4.1 Risicoanalyse

Het controleplan is gebaseerd op een gemeente brede risicoanalyse. De risicoanalyse richt zich met name op de (uitvoering van de) financieel significante processen en is bedoeld om per proces vast te stellen of kan worden volstaan met een procesgerichte controleaanpak of dat aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden noodzakelijk zijn. In 2022 is gestart om de fraude risico inschatting beter te kunnen onderbouwen. De risico's worden benoemd en er wordt een inschatting gemaakt van oorzaak, gevolg en beheersmaatregelen. De processen worden beoordeeld met een hoog, middel of laag risicoprofiel. Financiële processen die hoog scoren qua financieel belang en risicoprofiel worden uitgebreid gecontroleerd, de processen met een middel profiel beperkt en de processen met een laag risicoprofiel worden minimaal getoetst.

4.2 Materiële processen

We onderscheiden de volgende materiële processen:

- 1) Treasury en liquiditeit
- 2) Lonen en salarissen
- 3) Grondexploitatie
- 4) Inkopen en aanbestedingen
- 5) Verkopen en volledigheid opbrengsten
- 6) Investerings
- 7) Uitkeringen Sociaal Domein
- 8) Leerlingenvervoer
- 9) Subsidieverstrekingen
- 10) Bouwleges
- 11) Artikel 212 en 213 GW
- 12) Subsidie baten en SISA
- 13) Gemeentefonds
- 14) ICT
- 15) Overig, fiscaliteit, zwembadopbrengsten, frauderisicoanalyse
- 16) Verbonden partijen

4.3 Jaarplanning en inhoud audits

In bijlage 7.2 zijn bovenstaande materiële processen weergegeven. Dit overzicht geeft inzicht in de wijze waarop de controleaanpak wordt vorm gegeven. Het overzicht is input voor de detailafstemming van de werkprogramma's en dient tevens als een sturingsinstrument op de voortgang van de werkzaamheden van de VIC.

4.4 Aanpak en uitvoering werkprogramma's

Per proces wordt een werkprogramma opgesteld. De werkprogramma's zijn het spoorboekje voor de uit te voeren controles, maar beogen ook de doorontwikkeling van de procesbeheersing. Feitelijk is dit een gedeeld actieplan waarbij de primaire verantwoordelijkheid bij de proceseigenaar ligt en de VIC-medewerker toezicht uitoefent op de opvolging. Jaarlijks actualiseren wij de werkprogramma's, zodat de programma's een proces/systeemgerichte controle waarborgen in de toekomst. Het risicoprofiel wordt vastgelegd in het controle en werkplan.

Inhoud van het controle en werkplan

De interne controle werkzaamheden worden per proces verwerkt in een controle en werkplan. De samenvatting van de uitkomsten wordt in de rapportages opgenomen en daaraan worden de volgende scores³ gegeven:

	Financiële controle: goed Kwaliteit proces: effectief Rechtmatigheid: ja Conclusie: akkoord Aanbeveling: afgerond		Financiële controle: redelijk Kwaliteit proces: deels effectief Rechtmatigheid: niet volledig Conclusie: verdient aandacht Aanbeveling: loopt		Financiële controle : onvoldoende Kwaliteit proces: niet effectief Rechtmatigheid: nee Conclusie: niet akkoord Aanbeveling: niet opgevolgd
---	---	---	---	---	--

³ Nog verder te ontwikkelen in de IC module in Lias

Bepalen controle mix

De risicoanalyse wordt in de vorm van een matrix opgesteld door de proceseigenaar. Wanneer we niet of onvoldoende kunnen steunen op de systeemcontroles voeren we deelwaarnemingen uit. In samenspraak met de reviewer wordt de controleaanpak definitief bepaald. Voor het bepalen welke controlewerkzaamheden er uitgevoerd gaan worden dient er een keuze gemaakt te worden uit de volgende elementen van de controle mix:

Bepaling gegevensgerichte deelwaarnemingen

Voor het bepalen van de deelwaarnemingen bij de gegevensgerichte aanpak wordt het proces risico bepaald op hoog, middel of laag risico. De criteria die worden gehanteerd zijn:

- Is het proces beschreven (Administratieve Organisatie) en actueel?
- Is regelgeving gewijzigd?
- Is er een kwaliteitscontrole of andere controle in de lijn ingericht?
- Is de opzet van het proces toereikend?
- Zijn belangrijke sleutelfiguren gewijzigd bij de uitvoering?
- Werkt het proces ook daadwerkelijk conform de beschreven opzet door middel van een lijncontrole.
- Is het proces onderdeel van de VIC en is de controleaanpak toereikend via de 20-80 regel? Met 20% van de populatie kan een oordeel gegeven worden over 80% van de populatie.
- Zijn voldoende beheersmaatregelen genomen in de applicaties waarvan het proces gebruik maakt?
- Zijn fouten uit vorige audits en aanbevelingen opgevolgd?
- De betrouwbaarheid bepalen van het bronbestand. We toetsen daarbij of de gehanteerde parameters adequaat zijn toegepast en of de rapportage rekenkundig juist is.

In onderstaande tabel is het aantal te nemen deelwaarnemingen schematisch weergegeven waarbij naast de risicoklasse ook de frequentie en populatie van belang zijn.

Frequentie van handelingen	Geschatte Populatie	aantal deelwaarnemingen door VIC		
		Risicoprofiel Hoog 4	Risicoprofiel Middel	Risicoprofiel Laag
Dagelijks	>250	60	45	20
Wekelijks	52	15	10	10
Maandelijks	12	5	3	2
Per Kwartaal	4	2	2	2
Jaarlijks	1	1	1	1
Betrouwbaarheid		85%	73%	58%

4.5 Review

In de review wordt door een registeraccountant (externe inhuur) beoordeeld of de VIC de volgende onderdelen voldoende heeft getoetst om het proces met de score 'akkoord, verdient aandacht of niet akkoord te kunnen kwalificeren. Daarnaast heeft de review het karakter van een kwaliteitstoets, waarbij met name wordt getoetst op toegankelijkheid en uitwerking van de volgende onderdelen:

- Beschrijving van het proces met de belangrijkste beheersmaatregelen en risico's;
- Aantal transacties en de daarbij uitgevoerde selectie van de deelwaarnemingen;
- Verslagperiode en uitgevoerde audit;
- Foutanalyse, conclusies en aanbevelingen;
- Digitaal dossier op orde.

⁴ Risicoanalyse proces : de AO/IC bestaat en werkt: hoog, middel of laag risico.

4.6 Audittrail

De vastlegging van de audits vindt plaats in de hiervoor ontwikkelde formats. In deze formats zijn de controlepunten opgenomen en wordt middels een hyperlink verwezen naar het onderliggende document. In de controledocumenten zijn de naam van de auditor, controle periode en selectiebepaling vastgelegd. De vastlegging vindt zoveel mogelijk digitaal plaats en de bestanden worden opgeslagen in een vooraf vastgestelde structuur. Documenten worden op de besloten L schijf/CR/ map RMH opgeslagen. Om de leesbaarheid van de dossiers te bevorderen en uniforme voortgangsrapportage mogelijk te maken, is een vaste indeling van het digitale dossier bepaald. Twee keer per jaar worden de bestanden gedeeld met de accountant. Gegevensuitwisseling vindt plaats door middel van een beveiligde webapplicatie.

4.7 M&O aspecten

Met ingang van 2022 beoordelen we of processen voldoende zijn ingericht op M&O⁵ aspecten. Periodiek worden deze door Concerncontrol getoetst en waar nodig worden aanbevelingen gedaan. Twee maal per jaar wordt een frauderisicoanalyse opgesteld die onderdeel uitmaakt van de controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. Het beleid is geregeld in de nota M&O beleid 2022-2025.

4.8 ICT en AVG

Om een interne controle systeemgericht te kunnen uitvoeren moet gebruik gemaakt kunnen worden van de geautomatiseerde omgeving. Het is noodzakelijk om jaarlijks vast te stellen of de geautomatiseerde omgeving voldoende betrouwbaar en integer is. Tijdens dit onderzoek (de zogeheten EDP-audit) worden de opzet, het bestaan en de werking van verschillende beheersmaatregelen met betrekking tot deze geautomatiseerde omgeving beoordeeld. De AO/IC beoordeeld een aanzienlijk deel van dit onderzoek naar de betrouwbaarheid en integriteit van de geautomatiseerde omgeving. Het andere gedeelte is uitgevoerd door de EDP-auditors van de accountant.

De controle op de AVG is opgenomen in de auditjaarplanning. Voor de uitvoering van de IT en AVG audit wordt o.a. gebruik gemaakt van de checklist die door de VNG zijn ontwikkeld in het kader van de Ensia en AVG.

Criteria die aan de orde komen zijn:

- Processen;
- Autorisaties op rolniveau;
- Individuele rechten;
- Samenwerking;
- Informatiebeveiliging;
- Verantwoording.

⁵ M&O: Misbruik en oneigenlijk gebruik van gemeentelijke middelen, zie Nota M&O beleid

5 RAPPORTAGE

5.1 Rapportage momenten

Na het uitvoeren van de audits ontvangt de proceseigenaar een concept controleplan. De proceseigenaar krijgt de mogelijkheid om een reactie te geven op de bevindingen en aanbevelingen van de VIC door middel van een hoor- en wederhoor gesprek dat gevoerd wordt met de proceseigenaar. Dit hoor- en wederhoorgesprek vindt minimaal eenmaal per jaar plaats. De verantwoordelijke managers en proceseigenaren worden tweemaal per jaar via Lias op de hoogte gesteld van de auditbevindingen. Deze contactmomenten zijn opgenomen in de jaarplanning.

Tussentijds rapporteert Concerncontrol aan de accountant en management over de bevindingen en de voortgang van de werkzaamheden in het kader van de VIC. Na afloop van het controlejaar wordt eveneens gerapporteerd. De eindrapportage is een samenvatting van de bevindingen en is primair gericht aan het MT en College. De accountant ontvangt het rapport ter kennisname ten behoeve van haar procesbeoordeling in het kader van de jaarrekeningcontrole. De planning van o.a. de rapportages is opgenomen in hoofdstuk 6. Sinds 2019 zijn rapportages en de controle- en werkplannen digitaal ingericht in Lias. Hierdoor wordt naast de reviewfunctie ook het hoor- en wederhoor via de audittrail geborgd. Het streven is om in 2022 meer gebruik te maken van dashboards zodat de lijnverantwoordelijken doorlopend op de hoogte gesteld worden van de voortgang van de controles.

5.2 Inhoud rapportages

De minimale inhoud van de rapportages is als volgt:

1. Scores interne beheersing in de organisatie en ten opzichte van het voorgaande jaar;
2. Belangrijkste bevindingen met nieuwe aanbevelingen;
3. Een overzicht van geconstateerde fouten en onzekerheden;
4. De opvolging van de aanbevelingen rekenkamer, IC en accountant;
5. Ontwikkelingen en actualiteiten die effect hebben op de interne beheersing;
6. Stand van zaken m.b.t. de planning IC, liggen we op koers.

6 JAARPLANNING

In onderstaande tabel is de jaarcyclus opgenomen. Gezien dit controleplan later is opgesteld zijn de werkzaamheden reeds in het 1e kwartaal 2022 opgestart, zodat er geen achterstanden ontstaan. In de IC rapportages worden een actuele stand vermeld.

Planning jaar t	Werkzaamheden	status
1 ^e kwartaal	1) Uitvoering VIC-werkzaamheden over het 4 ^e kwartaal jaar t-1; 2) Aanvullende werkzaamheden t.b.v. jaarrekeningcontrole jaar t-1; 3) Start volledigheidsaansluitingen jaar t-1; 4) Afronden hoor en wederhoor gesprekken jaar t-1; 5) Opstellen frauderisico analyse jaar t-1; 6) Aanvullende werkzaamheden t.b.v. jaarrekeningcontrole jaar t-1; 7) Opstellen spendanalyse inzake EU aanbestedingen t-4; 8) Follow up aanbevelingen stand oktober jaar t-1; 9) Afronden review op interne controle dossiers jaar t-1; 10) Tarievencontrole jaar t; 11) Actualiseren van het normenkader met doorvertaling naar het toetsingskader met recht, duur en hoogte bepalingen.	afgerond
2 ^e kwartaal	12) Opstellen Eindrapportage VIC jaar t-1; 13) Opstellen betaalanalyse m.b.t inkoopfacturen jaar t-1; 14) Opstellen interncontroleplan 2022-2023; 15) Opstellen risicomatrix per proces; 16) Start gegevensgerichte werkzaamheden , waarvoor geen of beperkte systeemgerichte aanpak mogelijk is en bij significante processen; 17) Follow up aanbevelingen stand jaarrekening ; 18) Beoordelen van procesbeschrijvingen in opzet, bestaan en werking of een procesgerichte controle mogelijk is.	afgerond
		loopt
		afgerond
3 ^e kwartaal	19) Start systeemgerichte werkzaamheden; 20) Vervolg gegevensgerichte werkzaamheden; 21) Aanvullende werkzaamheden t.b.v. interim controle ; 22) Beoordeling M&O aspecten in procesontwerpen; 23) Start door ontwikkelen van de IC module in LIAS; 24) Werkplan ICT en AVG uitvoeren;	loopt
4 ^e kwartaal	25) Vervolg systeem en gegevensgerichte werkzaamheden; 26) Start inplannen en uitvoeren review audits; 27) Follow up aanbevelingen stand september; 28) Opstellen tussenrapportage VIC; 29) Start hoor en wederhoor gesprekken.	

jaar t = huidig kalenderjaar, jaar t-1 = vorig jaar, jaar t+1 = volgend jaar , jaar t-4 = laatste 48 maanden

7 BIJLAGEN

Bijlage 7.1 Proceseigenaren en lijnverantwoordelijkheid

In onderstaande tabel zijn de processen die in scope zijn onderverdeeld in sturende, primaire en ondersteunde processen. In onderstaand schema is vastgelegd wie voor de verschillende processen verantwoordelijk zijn.

IC nr	proces in scope IC	Proceseigenaar op functie	Verantwoordelijke manager eenheid
Sturende processen			
	Art 212/213 GW	Kwartiermaker financiën	BV
Primaire processen			
3	Grondexploitatie <ul style="list-style-type: none"> ▪ grondverkoop ▪ overig 	Medewerker grondzaken Financieel adviseur RO	RO RO
7a	Sociaal Domein, JZ	Juridisch medewerker	MO
7b	Sociaal Domein, WMO		MO
7c	Sociaal Domein, PW		MO
8	Leerlingenvervoer	Medewerker LLV	MO
9	Subsidieverlening	Proceseigenaar vacature	MO
10	Leges en rechten <ul style="list-style-type: none"> ▪ bouwleges ▪ publiekszaken ▪ belastingen 	Teamleider vergunningen Medewerker gegevensbeheer Financieel adviseur inzake GBLT	PD PD BV
Ondersteunende processen			
1	Treasury en liquiditeit	Kwartiermaker financiën	BV
2	Lonen en salarissen	Financieel beleidsmedewerker HR	BV
4	Inkoop en aanbestedingen <ul style="list-style-type: none"> ▪ factuurproces ▪ aanbestedingsproces 	Kwartiermaker financiën Demand manager ONS inkoop	BV BV
5	Debiteuren en volledigheid	Kwartiermaker financiën	BV
6	Investerings	Kwartiermaker financiën	BV
12	Sisa en subsidiebaton	Kwartiermaker financiën	BV
13	Algemene uitkering	Kwartiermaker financiën	BV
14	ICT <ul style="list-style-type: none"> ▪ applicatiebeheer ▪ informatiebeveiligingsbeleid 	Demand manager IT (tijdelijk) CISO	BV BV
15	Overig, o.a.: <ul style="list-style-type: none"> ▪ fiscaliteit ▪ zwembad, ▪ M&O 	Kwartiermaker financiën Teamleider zwembaden Concerncontroller	BV OR CC

BIJLAGE 7.2 De audit planning

In afstemming met reviewer en BDO worden aanvullende controles ingepland die noodzakelijk zijn m.b.t de collegeverantwoording per boekjaar 2023

AO	Proces en systeemgericht					Systeemgericht	Gegevensgericht					
	Opzet			bestaan	werking		jaarlijks	Deelwaarneming	Planning audits			
Proces en financieel belang prim. begroting (iv3)	AO/IC Incl. 6 w's	Risico/ controle score	Beheers maatregelen	Lijn ctr. door VIC	IT test					1	2	3
1) Treasury en liquiditeit € 620.000 lasten	AO format CC	Laag, minimale controle	functiescheiding	jaarlijks	n.v.t.	Financiële aansluiting; Kwartaalstaat;	geen					x
2) Lonen en salarissen € 20.579.000 lasten	AO format CC	Middel, beperkte controle	functiescheiding digitale workflow autorisaties RAET tarieven RAET procescontrole ISAE type II ONS	Jaarlijks	BDO VIC	Bruto/ netto toets; Financiële aansluiting; WNT/WKR; AVG controle; Analyse bedrijfsauto in 2022 Analyse NS business in 2023	Via 2^e lijnscontrole 5 personeelsdossiers en 15 declaraties (afhankelijk van uitkomsten ISAE verklaring) 30 facturen codering WKR		x	x	x	x
3) Grond exploitatie € 4.279.000 baten	AO format CC	Hoog, uitgebreide controle	functiescheiding notariscontrole	Jaarlijks	n.v.t.	Tariefcontrole; Financiële aansluiting;	1 aankoop, 15 verkopen 2 grondexploitaties, 1 nieuwe en 1 bestaande grex.	x		x		x
4) Inkopen en aanbestedingen € 47.017.884 lasten (2021)	AO format CC	Hoog, uitgebreide controle	functiescheiding digitale workflow autorisaties IF prestatielevering IV3 codering procescontrole	Jaarlijks	BDO VIC	Financiële aansluiting; Spend analyse EU; Betaalanalyse; Prestatielevering;	60 facturen > € 1000, 40 aankoop niet duurzame goederen, 20 overige, incl aanbestedingsregels. Controle stamgegevens, 10 per jaar 10 vooruit ontvangen facturen > €35.000 boekjaar	x	x	x	x	x
5) Verkopen en volledigheid opbrengsten, € 1.015.00 baten overige goederen diensten	AO format CC	Middel, beperkte controle	functiescheiding digitale workflow autorisaties IF	Jaarlijks verhuur	BDO VIC	Tariefcontrole; Financiële aansluiting;	20 facturen		x		x	x

6)	Investerings €2.219.000 lasten afschrijving	AO format CC	Middel, beperkte controle	functiescheiding	n.v.t.	BDO	Financiële aansluiting; Data analyse codering; i.v.m. collegeverantwoording Controle op aansluiting activastaat met IF	15 dossiers 10 extra factuurcontrole							x	
7)	Uitkeringen Sociaal Domein € 16.977.000 lasten	Digitaal ingericht in GWS AO format CC	Hoog, uitgebreide controle	functiescheiding digitale workflow procescontrole prestatielevering autorisaties GWS	Jaarlijks	BDO VIC	Tariefcontrole ; Prestatielevering; Financiële aansluiting Data analyse: kindregeling incl. saldo 2022 Controle op aansluiting GWS en IF d.mv. Topmemo BDO	Via 2^e lijn controle Jeugd: 25 beschikking en 5 PGB. WMO: 10 dossiers vervoer, 5 dossiers woning, 5 PGB, 10 HH/BG. PW: 15 dossiers G2 en 5 overig.(model BDO gebruiken). Let op indien selectie € 0,- dan extra dossier kiezen.	x	x	x	x			x	
8)	Leerlingen vervoer € 692.000 lasten	AO format CC	Laag, minimale controle	Functiescheiding Tarieven JVC	jaarlijks	VIC	Financiële aansluiting;	10 facturen en/of declaraties				x				
9)	Subsidie verstrekkingen € 3.646.000 IV 3 lasten	digitaal ingericht in JOIN AO format CC	Middel , beperkte controle	Functiescheiding digitale workflow subsidieregister	jaarlijks	n.v.t.	Financiële aansluiting jaar t en vaststellingen jaar t- Letop ook opnemen in openbaar register bij jaarstukken 2022.	8 dossiers welzijn en 5 dossiers overig inclusief inkoopcheck. ADP: aantal grote subsidies opnemen in selectie.		x			x			
10)	Bouwleges € 1.368.000 baten € 296.000 lijkrechten Burgerzaken € 324.000 Belasting opbrengsten € 11.667.000	digitaal ingericht in SQUIT/ljvie AO format CC	Laag, minimale controle	functiescheiding digitale workflow autorisaties Squit/ljvie proces en tariefcontrole	jaarlijks	VIC	Tariefcontrole; Financiële aansluiting rijks, bouw en lijkbezorging; Verschillen analyse bouwleges; Volledigheidsaansluiting GBLT	Via 2^e lijnscontrole 5 dossiers bouwleges 1 kascontrole per jaar Via derden verklaring	x			x				x

11) Artikel 212 en 213 GW € 70.172.000 lasten	AO format CC	Laag, minimale controle	Functiescheiding procescontrole	jaarlijks	VIC	Financiële aansluiting; IV3 codering;	1 begrotingswijziging 1 memoriaalboeking controle per halfjaar v.d. tussenrekening Controle op JR posten incl. balans, paragrafen en programma - verantwoording			x		x
12) Subsidie baten en SISA € 4.414.000	Proceshand boek BV status concept	Middel, beperkte controle	Functiescheiding procescontrole	n.v.t.	n.v.t.	Financiële aansluiting; Subsidie register toekenning jaar t en vaststellingen t-.	Via 2^e lijnscontrole Per regeling minimaal 2 facturen en 1 memoriaalboeking, >500 k (1% lasten) 5 boekingen. Aanlevering CBS		x			x
13) Gemeente fonds € 46.454.000 baten	Proceshand boek BV status concept	Laag, minimale controle	functiescheiding	n.v.t.	n.v.t.	Financiële aansluiting;	Via 2^e lijnscontrole Controle maatstaven (n.t.b. in audit 2022)				x	
14) ICT inclusief informatie beveiliging en AVG	n.v.t.	Middel, beperkte controle	functiescheiding digitale workflow div. procedures	n.v.t.	BDO VIC	Autorisaties; logins, bak-up, superusers, restoretest, betrouwbaarheid lijstwerk; verwerkersovk. en privacy gegevens	5 deelwaarnemingen per financieel bedrijfsproces en 2 voor overige applicaties. Werkplekcontrole 1x per tweejaar		x		x	
15) Overig, o.a. Fiscaliteit zwembad € 187.000 baten	Proceshand boek BV status concept	Laag, minimale controle Laag, minimale controle	functiescheiding functiescheiding	n.v.t.	VIC n.v.t.	BTW aangifte; Verschillenanalyse; BTW analyse; Grondslagen; Tariefcontrole; Financiële aansluiting;	Via 2^e lijnscontrole Verwerkt in checklist inkopen Kascontrole 1x per tweejaar			x		x
16) Verbonden Partijen		Laag, minimale controle	functiescheiding	n.v.t.	n.v.t.	Vaststellen getrouwheid en rechtmatigheid.	Checklist				X	

